

Марија Кнежевић

ЗЕМЉА ГРАНДА

Нисам једина која приче, тачније претње, о великој светској кризи доживљава са оним смешком који је заправо текст, нека врста српске мантре: *Ма шїа је їо за нас који смо їрошли їо шїо смо їрошли и їролазимо овако како їролазимо!* Глобализам ће, слутим, наставити да у Србију одлаже само свој отпад, не и сјајна постигнућа која он несумњиво има, док ће такозвани *наши* наставити да примају и овде складиште свеколико ђубре, за паре, разуме се. И даље ће се продубљивати јаз између све богатијих газда и све сиромашније раје. Та општа друштвена слика, ако овде има места речи *друшїво*, обухвата све сегменте живљења у Србији, па тако и књижевност.

Колико сам против мита о великој култури, јер чињеница је да наши преци нису писци *Еїа о Гилїамешу*, *Илијаде*, или, пак, *Карамазових*, нити су изумитељи пирамида, нити су имали своје акције у великом подухвату ренесансне просвећености и тако даље, исто толико сам благо речено обесхрабрена овим падом из словољубних, андрићевских и сличних зиданица Црњанског, Исидоре Секулић и њима равних и не тако бројних градитеља онога што ЈЕСМО имали као заоставштину, у живо блато најјефтиније Гранд-забаве, мислим, за оне које то забавља.

Да ли ми сами уништавамо своју културу или нам у томе неко *їомаже* јесте велика тема и уједно, по мом осећању, питање без одговора. Но, нас овде занима акутно стање ствари. А оно је, у најкраћем, такво да - ако немате свог спонзора, свој клан или партију, свог стилисту (што подразумева аутоматски и козметичара, тренера, пластичног хирурга и томе слично) - ви немате шта да тражите у све НЕПРОБОЈНИЈОЈ СФЕРИ ЈАВНОСТИ. У тој Гранд-сфери, како је ја називам, уколико постанете њен члан, улазите у једну необичну демократску ситуацију. Јер ту су сасвим изједначени: популарни

естрадни уметници, политичари, књижевници, мотоциклисти, фризер, стриптизете, ексклузивни робијаши, различити *краљеви* - шећера, крмади, лонаца, шерпи, тигања, уља или зејтина, те цареви капиталног грађевинарства. Иста та лица, а њих није много и лако их је упамтити с обзиром на јак ритам појављивања, тачније, окупирања такозване јавности, виђате на свим телевизијама, у свим дневним листовима, на плакатима, билбордима... тако да их је немогуће избећи све и да сте решили да остатак живота проведете у атомском склоништу.

Сви знамо шта значи унификација, посебно унификација јавног простора. Немогуће је превидети бодљикаву жицу, чак и за оне који су се зарекли да неће стајати у редовима за визе. Не удаљавам се од наше теме, нажалост, јер наша официјелна књижевност је део те унифициране опште слике. Има изузетака, то се подразумева, али их има јако мало, преосталих, осим тога, они нису наша тема. Када говоримо о НЕКЊИЖЕВНОМ СТАЊУ СТВАРИ, онда говоримо о нашој реалности у којој се све КУПУЈЕ, па тако и позиција у књижевности. То много боље од мене знају млађи аутори, али и ја сам морала да се упишем у школу новог српског поретка. Школа је лака, будући да *елиџа* која у њој држи банку чини то опуштено и надасве - транспарентно. Дакле, дај паре ако хоћеш да објавиш књигу, ти или твоји спонзори, свеједно. И надаље је све у складу са кафанским правилом *колико ѧара, ѧолико музике*. Колико сте платили, или за вас неко из неког разлога плаћа, толико ћете бити хваљени, награђивани, заузети место на листи најпродаванијих књига, предавати, путовати по свету, с тим што, волели ви то или не, морате бити спремни на један услов - да својом појавом непрестано ПОПУЊАВАТЕ јавни простор. Уосталом, због тога сте ту.

Колико је овај *концепт* далеко од уметности? Колико далеко од, на пример, и даље важеће истине да без слободног мишљења и сходно томе елемента саботаже не може ни да почне прича о књижевности? Јако, јако далеко.

А то урушавање се одвијало прилично брзо. Најпре је срушен мит о писмености. Потом мит о разлици између публицистике и литературе. Онда је пала барикада између популизма и књижевних штива која поседују такозвану *лакоћу стиља*. Идеје су морале да се повуку пред истовременом најездом све самих *важних* историјских тема, *ошкривања истина* о, и тако редом све до порнографије. Баналност се подразумева. У забављачкој Гранд-машинерији она је пожељна, односно неопходна. Баш као и *миџологија*, овога пута од речи *миџо*, да бисте у ту машинерију ушли. Улаз је дуг и има пуно ниша. У свакој стоји неко са испруженом руком. Уредник, штампар, власник

књижаре, дистрибутер, критичар, антологичар, састављач листе за преводне на стране језике и учешће на светским сајмовима књига итд.

Што би рекла Дубравка Угрешић, *сечем љану на којој седим*, али да будем искрена, ја више нисам ни на гранчици, мада сам износила оно што сматрам истином и када сам седела на здравој грани. Како смо пали, ми који смо спали на самиздат и ниже, а није нас мало? Или због чега је *паракњижевност* коју можете читати на интернету - углавном усуд млађих аутора - све јача, убедљивија од многих наших *уљедних аутора*? Не мислим да је то због *оширог језика*, то јест изношења истине, нити пак због очигледног талента за разлику од онога што је описана ЈАВНОСТ прогласила квалитетом. По мом осећању, ми којима се то догодило, једноставно смо испали из МЕХАНИЗМА, док неки у њега никада нису ни ушли.

Шта рећи на крају, а ово је само делић, рекла бих мегатекста на ову тему који имам у глави, док сам, истина, нешто успела и да објавим? Па не видим шта бих друго могла да кажем или урадим, осим да нам пожелим да макар нешто ваљано опстане од овог црно-ружичастог времена у којем је поменути механизам дао све од себе да укине стандарде, самим тим збрише вредности, те да се за тај опстанак помолим, онако људски, не попут људи који не избијају из ВИП ложа, некако налик оном каменом госту, и оданде вичу како су *чланови цркве*. За себе могу рећи да сам само члан постојања, ако се већ негде мора бити учлањен. Ето, молим се да и ми такви опстанемо. Осим што се молим, такође и радим. Свој рад за сада фотокопирам. То је напорно у сваком смислу. Али ако бих морала да бирам између две опције, а могуће је и да морам - између Гранд-репликаната и умножавања страница тако што преко сваке блесне она светлост испод стакла - одабрала бих ову другу која ме на прилично надреалан начин асоцира на Алису у земљи...

Молим вас да довршите ову реченицу. Један наш писац је то учинио, и то тако успешно да се тада већ увелико ружичаста јавност тресла од смеха.